

Isten igazságossága a Krisztusba vetett hit által nyilvánult meg (vö. Róm 3,21–22)

Kedves Testvéreim!

Minden évben a nagyböjt alkalmával az Egyház arra hív minket, hogy őszintén megvizsgáljuk életünket az evangéliumi tanítás fényében. Ebben az évben az igazságosság gazdag témájában szeretnék néhány gondolatot javasolni, a páli megállapításból kiindulva: *Isten igazságossága a Krisztusba vetett hit által nyilvánult meg* (vö. Róm 3,21–22).

Igazságosság: „dare cuique suum”

Először is megállok az „igazságosság” szó jelentésénél, amely a III. századi római jogász, Ulpianus közismert kifejezése szerint a köznyelvben azt jelenti: „mindenkinek megadni, ami megilleti - *dare cuique suum*”. Valójában azonban ez a klasszikus meghatározás nem pontosítja, mit jelent az, „*ami megilleti*”, amelyet mindenkinek biztosítani kell. Amire az embernek leginkább szüksége van, az törvény által nem biztosítható számára. Ahhoz, hogy létét teljességgel élvezhesse, valami bensőségebbre van szüksége, amit csak ingyenesen kaphat meg: azt mondhatnánk, hogy az ember abból a szeretetből él, amit csak Isten adhat meg neki, minthogy saját képére és hasonlatosságára teremtette meg. Természetesen hasznosak és szükségesek az anyagi javak – egyébként Jézus maga is törődött azzal, hogy meggyógyítsa a beteget, jól lakassa az őt követő tömegeket, és bizonyosan elítéli azt a közömbösséget, ami ma is emberek millióit kényszeríti halálra az élelem, a víz és az orvosság hiánya miatt –, ugyanakkor az „osztó” igazságosság nem adja meg az embernek mindazt, „ami megilleti”. Mennyivel inkább szüksége van ugyanis Istenre, mint a kenyérre. Szent Ágoston megjegyzi: „ha az igazságosság az az erény, amely mindenkinek megadja, ami megilleti..., nem igazságosság az ember részéről az, ami elvonja az embert az igaz Istentől” (vö. *De civitate Dei*, XIX, 21).

Honnan ered az igazságtalanság?

Márk evangélista idézi Jézus következő szavait, amelyek ahhoz a korabeli vitához kapcsolódnak, hogy mi tiszta és mi tisztátalan: „Kívülről semmi sem kerülhet be az emberbe, ami beszennyezhetné. Hanem ami belőle származik, az teszi az embert tisztátalanná..., ami kimegy az emberből, az teszi tisztátalanná az embert. Mert belülről, az ember szívéből származik minden gonosz gondolat” (Mk 7,15.20–21). Az ételre vonatkozó közvetlen kérdésen túl a farizeusok reakciójában az ember egyik állandó kísértését fedezhetjük fel: egy külső okban azonosítani a rossz eredetét. Sok modern ideológia, ha jól megnézzük, ezt a feltételezést hordozza: mivel az igazságtalanság „kívülről” ered, azért, hogy igazságosság uralkodhasson, elég elhárítani azokat a külső okokat, amelyek akadályozzák ennek megvalósulását. Ez a gondolkodásmód – figyelmeztet Jézus – naiv és rövidlátó. Az igazságtalanságnak, a rossz gyümölcsének, nem kizárólag külső gyökerei vannak; az emberi szívben gyökerezik, ahol a rosszal való titokzatos egyezés csírái rejlenek. Keserűen ismeri el a zsoltáros: „Lásd, én vétekben születtem, már akkor bűnös voltam, mikor anyám fogant” (Zsolt 51,7). Igen, egy mély hajlam az embert törekennyé teszi, és elrontja azt a képességét, hogy közösségre lépjen másokkal. Mivel természeténél fogva nyitott a megosztás szabad áramlására, egy furcsa gravitációs erőt érzékel önmagában, ami a magába forduláshoz és a *mások feletti és másokkal szembeni* érvényesüléshez vezet: ez az önzés, az eredeti bűn következménye. Ádám és Éva, a Sátán hazugságától elcsábítva, az isteni parancs ellenére

ettek a titokzatos gyümölcsből, és ezzel a Szeretemben való bizalom logikája helyére a gyanakvás és a versengés logikáját helyezték; a Másiktól való elfogadás és bizalommal teli várakozás logikája helyébe a mohó szerzés és önös cselekvés logikáját állították (vö. Ter 3,1–6), melynek eredménye a nyugtalanság és bizonytalanság érzésének megtapasztalása lett. Hogyan tud az ember megszabadulni ettől az önző hajlamtól és megnyílni a szeretetre?

Igazságosság és Sedaqah

Izrael bölcsességének szívében mély kapcsolatot találunk a „gyengét a porból fölemelő” (vö. Zsolt 113,7) és a felebarát iránti igazságosság között. Maga a héber *sedaqah* szó is, mely az igazságosság erényére mutat rá, jól kifejezi ezt. A *sedaqah* jelenti ugyanis egyrészt Izrael Istene akaratának teljes elfogadását, másrészt a felebaráttal szembeni igazságosságot (vö. Kiv 20,12–17), különösképpen a szegénnyel, az idegennel, az árvával és az özvegygel szemben (vö. MTörv 10,18–19). A két jelentés azonban összefügg, mert az izraelita számára a szegénynek adni nem más, mint az Istennek járó viszonzás, aki irgalmas volt ínségben lévő népéhez. Nem véletlen, hogy a törvénytáblák átadása Mózesnek a Sínai-hegyen, a Vörös-tengeren való átkelés után történik. Azaz a törvény meghallgatása feltételezi az Istenben való hitet, aki előbb meghallgatta népének siralmát, és „leszállt, hogy kiszabadítsa az egyiptomiak hatalmából” (vö. Kiv 3,8). Isten odafigyel a szegény kiáltására, és cserébe azt kéri, hogy hallgassák meg őt: igazságosságot kér a szegény (vö. Sir 4,4–5.8–9), az idegen (vö. Kiv 22,20), a rabszolga iránt (vö. MTörv 15,12–18). Ezért ahhoz, hogy belépünk az igazságosságba, ki kell lépünk abból az illúzióból, hogy elég vagyok magamnak, abból a mély bezártságból, amely maga az igazságtalanság gyökere. Más szóval annál is mélyebb „kivonulásra” van szükség, mint amit Isten Mózes által tett, a szív megszabadulására, amit a Törvény szava önmagában nem tud megvalósítani. Van tehát egyáltalán az embernek reménye az igazságosságra?

Krisztus, Isten igazságossága

A keresztény örömhír pozitív választ ad az ember igazság iránti szomjára, ahogy Pál apostol a Rómaiakhoz írt levelében megerősíti: „Most azonban Isten igazsága nyilvánvalóvá lett, függetlenül a törvénytől... ,ugyanis a Jézus Krisztusban való hit által nyerik el mindazok, akik hisznek benne; különbségtétel ugyanis nincsen. Mert mindnyájan vétkeztek, és nélkülözik Isten dicsőségét, s így megigazulnak ingyen az ő kegyelméből a megváltás által, amely Jézus Krisztusban van, akit Isten rendelt hit által való engesztelésül az ő vére által” (Róm 3,21–25).

Milyen tehát Krisztus igazságossága? Elsősorban a kegyelemből származó megigazulás, amelyben nem az ember az, aki helyrehoz, vagy gyógyítja magát és másokat. Az a tény, hogy az „engesztelés” Jézus „vére” által történik, azt jelenti, hogy nem az ember saját áldozatai szabadítják meg őt bűnei súlyától, hanem Isten szeretetének gesztusa, amely a legvégsőkig megnyílik egészen addig, hogy az emberre szállt „átkot” magára veszi, hogy cserébe az Istennek járó „áldást” adja neki (vö. Gal 3,13–14). De ezzel rögtön egy ellenvetés merül fel: milyen az az igazságosság, ahol az igaz meghal a vétkes miatt, a vétkes pedig cserébe megkapja azt az áldást, ami az igaznak jár? Így ki-ki nem az ellentétét kapja annak, „ami megilleti”? Valójában itt mutatkozik meg az isteni igazságosság, amely egészen más, mint az emberi. Isten, Fián keresztül megfizette szabadulásunk árát, mely tényleg hatalmas ár volt. A kereszt igazságossága láttán az ember fellázadhat, mert az nyilvánvalóvá teszi, hogy az ember nem független lény, hanem szüksége van egy Másikra ahhoz, hogy teljesen önmaga legyen. Krisztushoz megtérni és hinni az evangéliumban valójában ezt jelenti: kilépni a

függetlenség illúziójából, hogy felfedezzük és elfogadjuk saját rászorultságunkat, másokra és Istenre, az ő megbocsátására és barátságára.

Így érthetővé válik, hogy a hit egészen más, mint egy természetes, kényelmes, magától értetődő dolog: alázat kell annak elfogadásához, hogy szükségünk van arra, hogy valaki Más megszabadítson az „enyémtől” azért, hogy ingyen nekem adhassa az „övét”. Ez kiváltképpen a bűnbánat és az Eucharisztia szentségében történik meg. Krisztus megváltó tettének köszönhetően, mi a „legnagyobb” igazságosságba léphetünk be, amely a szeretet igazságosságát jelenti (vö. Róm 13,8–10), amelyben mindig inkább adósnak, mint hitelezőnek érezzük magunkat, mert többet kaptunk annál, mint amit várhattunk volna.

Ez a tapasztalat megerősíti, és arra ösztönzi a keresztény embert, hogy elősegítse az igazságos társadalom létrejöttét, amelyben mindenki megkapja a szükségeset ahhoz, hogy emberhez méltóan éljen, és amelyben az igazságosságot a szeretet élteti.

Kedves testvéreim! A nagyböjt a szent három napban csúcsonyul ki, melynek során ebben az évben is az isteni igazságosságot ünnepeljük, amely a szeretet, az ajándékozás és az üdvösség teljessége. Azt kívánom, hogy a bűnbánatnak ez az ideje minden keresztény számára valódi megtérés és Krisztus misztériumának mélyreható megismerése legyen, aki eljött, hogy beteljesítsen minden igazságosságot. Ezekkel az érzésekkel, szívből terjesztem ki mindenkire apostoli áldásomat.

Vatikán, 2009. október 30.